

**Ethica Amoris, Sive Theologia Sanctorum, Magni
Præsertim Augustini, Et Thomæ Aquinatis**

Circa Universam Amoris & Morum Doctrinam, Adversus Novitias Opiniones
Strenuè propugnata, Et In Materiis Principaliter Hodie Controversis
Fundamentaliter discussa

De Generalibus Principiis Amoris Et Morum - Prolegomena septem,
Librosque undecim complectens

Henricus, de Sancto Ignatio

Leodii, 1709

Caput LV. Secunda aßertionis nostræ ratio est quia, ad licitè operandum,
necessarium est prudens & rationabile judicium de honestate operationis.
Intellectus verò prudenter & rationabiliter judicare ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73187](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73187)

tiam quam habere debet, si conscientiam contra conscientiam non formet, neque eam formet ex arbitrio suo, sed secundum momenta rationum sibi propositarum. Agere verò contra conscientiam, quam habes, & agere contra conscientiam, quam habere potes & debes, paria sunt. Quia licet in secundo casu non agas formaliter contra conscientiam, agis virtualiter & interpretativè, ut in simili vidimus agendo de peccatis ignorantia, docetque S. Justinus in explicatione qq. Gentium, responso 140. cum dicit ignorantiam Christi culpabilem, quã homo Deum ignorat, cum nosse facile posset, deberetque in Scriptura dici scientiam cognitionemque. Quod probat ex Joan. 7. *Et me scitis, & unde sim, scitis, id est (ait Justinus) scire & cognoscere potestis; de facto enim illi ignorabant Christum.* Quemadmodum ergo paria & æquipollentia sunt, scire & cognoscere Christum, ipsumque scire ac cognoscere posse & debere; sic paria & æquipollentia sunt, habere conscientiam illiciti, ipsamque habere posse & debere. Per consequens paria & æquipollentia sunt, agere contra conscientiam, quam habes de illicito, & agere contra conscientiam, quam habere potes & debes.

670 4°. quisquis agit contra agnatum dictamen rectæ rationis, agit contra conscientiam. Sed quisquis agit secundum opinionem minus probabilem de licito, contra probabiliorem de illicito, cognitam ut talem, agit contra agnatum lumen rectæ rationis. Scit enim quod recta ratio dicat, opinionem probabiliorem de illicito, cognitam ut talem, in iudicando & agendo præferendam esse opinioni minus probabili de licito, cognitæ ut tali, conscientiamque potiùs formandam secundum opinionem verisimiliorem, quàm falsissimam. Contrarium tamen facit. Facit ergo contra agnatum dictamen rectæ rationis.

CAPUT LV.

Secunda assertio nostræ ratio est quia, ad licitè operandum, necessarium est prudens & rationale iudicium de honestate operationis. Intellectus verò prudenter & rationabiliter iudicare nequit honestam operationem, quæ sibi probabilius apparet inhonesta, quàm honesta.

671 **M**Ajor certissima est. Tum quia *omne quod non est ex fide, id est conscientia prudenter formatà, peccatum est.* Tum quia conscientia de licito prudenter formati nequit secundum alienum iudicium, sed secundum proprium prudenter conceptum. Proinde non secundum alienam opinionem, sed secundum suam. Quia, ut S. Thomas ait 2. 2. q. 17. a. 2. *homo in iis quæ ad propriam personam pertinent, debet formare conscientiam ex propria scientia.* Ut ergo formare possit conscientiam de licito secundum aliorum opinionem, debet opinionem istam facere suam per pruden-

Tom. I.

tem assensum. Nemo enim prudenter operatur secundum opinionem quam prudenter non habet. Et quæcumque opinio de licito, non est digna prudenti approbatione intellectus ipsius, digna non est prudenti approbatione voluntatis ipsius. Nec potest voluntas in operando prudenter se conformare opinioni, cui intellectus prudenter se conformare non potest in iudicando. Voluntas quippe non potest honestè & prudenter operari, nisi secundum dictamen conscientia. Cum igitur conscientia hominis non sit regula primaria honestæ operationis, sed secundaria dumtaxat, applicans & manifestans ipsi regulam primariam, legem scilicet æternam, & regula secundaria non sit recta, nisi sit vel prudenter credatur conformis primariæ; homo non potest prudenter formare conscientiam secundum opinionem de licito, nisi iudicet eam veram, adeoque legi æternæ conformem, quatenus id affirmat licitum, quod secundum legem æternam est licitum. Si enim iudicet opinionem illam esse falsam, iudicat esse regulam pravam & distortam, utpote difformem regulæ primariæ. Si autem dubitet verane sit, an falsa, dubitat an sit regula recta, an distorta. Non potest ergo licitè eam sequi. Cum prudenter sequi nequeat regulam secundariam, nisi quam prudenter iudicat esse regulam rectam & veram, seu primariæ conformem.

Minor verò propositio, videlicet quod intellectus prudenter & rationabiliter iudicare nequeat honestam operationem, quæ sibi probabilius apparet inhonesta, quàm honesta, probatur 1°. quia intellectus prudenter & rationabiliter iudicare non potest honestam operationem, quæ sibi æquè probabiliter apparet inhonesta, quàm honesta, uti demonstratum est à num. 110. ad 129. Multò ergo minus prudenter iudicare potest honestam operationem, quæ sibi probabilius apparet inhonesta, quàm honesta. Imò nec id physicè potest, quia intellectus est animi facultas in iudicando non libera, sed ab objecti momentis, seu motivis, sic dependens, ut licet exercitè non necessitetur ad assentiendum, nisi objecto evidenti, necessitetur tamen ad non assentiendum objecto, nisi proposito sub ratione veri; nec voluntas imperio suo efficere queat, ut ei aliter assentiatur. Aliud quippe est motivum voluntatis; aliud intellectus; nec illud quod voluntati sufficit ad imperandum, sufficit intellectui ad assentiendum. Quia voluntas fertur ad imperandum sub ratione boni; sed intellectus fertur ad assentiendum sub ratione veri. Et ideo sicut voluntas imperio suo efficere nequit, ut intellectus iudicet objectum esse verum, dum nullam in eo videt apparentiam veritatis; sic imperio suo efficere nequit, ut intellectus iudicet objectum esse licitum potiùs quàm illicitum, dum in eo nullam videt majorem apparentiam veritatis de licito quàm de illicito. Multò proinde minus

O o o o o

id potest, dum in eo majorem videt apparentiam veritatis de illicito quam de licito. Tunc enim majorem videt apparentiam quod permissio ipsius sit falsa, quam vera. Intellectus verò judicare nequit objectum illud esse verum, quod ipsi magis apparet falsum quam verum. Quippe judicando illud esse verum, illud amplectitur ut verum, oppositumque rejicit ut falsum. Atqui intellectus amplecti non potest ut verum, quod sibi magis apparet falsum quam verum, nec rejicere ut falsum, quod sibi magis apparet verum quam falsum. Cum ne quidem amplecti queat ut verum, rejicereque ut falsum, quod sibi æquè probabiliter apparet falsum quam verum, & contra, ut ibidem ostendimus.

673 2°. quia honestas operationis, quæ pensatis omnibus magis apparet falsa quam vera, digna non est prudenti judicio, quo judicetur absolute vera. Ergo prudenti judicio non potest absolute judicari vera, probatur antecedens, tum quia respectu hominis, cui sic apparet, non est probabilis, sed respectu aliorum dumtaxat, ut constat ex dictis cap. 13. Tum quia objectum, quod prudenti judicio absolute judicatur verum, non potest homini sic judicanti apparere magis falsissimile, quam verissimile. Cum objectum, quod homini apparet magis falsissimile, potius dignum sit prudenti judicio, quo absolute judicetur falsum, quam verum. Intellectus namque prudenter judicans, judicat secundum apparentiam rei, non secundum beneplacitum voluntatis. Et sicut objectum, quod prudenti judicio absolute judicatur falsum, non potest ipsi in sensu composito apparere magis verissimile, quam illud, quod judicio prudenti absolute judicatur verum: sic objectum, quod prudenti judicio absolute judicatur falsum, non potest in sensu composito apparere magis falsissimile, quam illud, quod judicio prudenti absolute judicatur falsum. Aliàs sequeretur 1°. quòd quilibet judicare posset objectum verum, vel falsum, pro arbitrio suo. 2°. quòd sua cuique opinio non appareret verissimilior. 3°. quòd opinionem, semel prudenter conceptam, absque occurfu novarum rationum, vel autoritatum, quilibet pro libitu variare posset (quia prudenter judicari posset falsum, quod antè prudenter judicatum est verum) sicque à priori judicio in posterius, & à posteriori in prius pro libitu fieri posset prudens transitus. Per consequens mulier, quæ judicio prudenti, sed incerto, judicavit suum matrimonium esse validum, contrarium postea prudenti judicare posset, aliudque contrahere; ac deinde variato judicio ad priorem maritum redire, & modò utriusque negare, modò ab utroque exigere debitum. Aliaque ejusmodi absurda gravissima sequerentur. De quibus postea.

674 3°. est contra naturæ lumen, contra rectam rationem, & contra prudentiæ legem, judicare verum, quod probabilius apparet falsum, quam verum. Est contra naturæ lum-

& rectam rationem: quia naturæ lumen, & recta ratio nihil fortius desiderat quam veritatem, nihilque tam refugit, & pro posse devitat, quam falsitatem, uti docet Augustinus tr. 26. in Joan. & Enchirid. c. 17. Et, ut Philosophus ait 6. Ethic. 2. *contemplationis*, seu intellectus, *bonum & malum, est verum & falsum*. Est ergo contra inclinationem naturæ rationalis, contra naturæ lumen, contra rectam rationem, per voluntatis imperium avertere intellectum ab eo quod secundum naturæ lumen & rectam rationem aded appetit tamquam bonum suum, impellereque in id quod tanto per se refugit tamquam malum suum: Avertere (inquam) à veritate, & impellere in falsitatem, & per consequens avertere à majori verisimilitudine, & impellere in majorem falsissimilitudinem. Quia, ut rursus Philosophus 1. Rhetor. 1. *verum & verissimile, ejusdem videtur esse facultatis*: utrumque proinde est intellectus bonum, tamque falsissimile, quam falsum, est utriusque malum. Unde *quia homines ad veritatem naturæ compositi sunt*, ad eam naturæ rectæque rationis ductu feruntur; & attingunt si possunt, vel ad eam quam proximè, & quam verissimiliter possunt, accedunt, si eam certò attingere nequeant.

Est ergo contra naturæ lumen, per voluntatis imperium avertere intellectum ab eo quod magis apparet verum, quam falsum, & impellere in id quod magis apparet falsum quam verum, quod fit avertendo à majori verisimilitudine, & impellendo in majorem falsissimilitudinem. Est etiam contra prudentiæ legem, immò contra leges virtutum omnium. Est contra prudentiæ legem: utpote secundum quam in rebus incertis & obscuris prius oportet consultare, quam judicare, prius judicare, quam agere. Consultationem namque, seu diligentem veritatis inquisitionem, prudentiæ lex ided exigit, ut prudenter judicemus, veritatemque si possumus attingamus; sin minus, ad eam quam proximè possumus, appropinquemus: ac deinde secundum agnitam veritatem, quantum possumus, agamus. Si autem prudentiæ lex permetteret judicare verum, quod spectatis omnibus magis apparet falsum quam verum, estque falsissimilium quam verissimilium; permetteret veritatem non attingere, quantum possumus, sive ad eam quam proximè possumus, non appropinquare. Neesse ergo non foret consultare, nec veritatem tam sollicitè inquirere.

Denique judicium, quo judicamus verum, quod (pensatis omnibus) magis apparet falsum quam verum, est contra leges virtutum omnium. Nam quia lex obedientiæ v. g. vetat, ne licitam judicemus deviationem ab observantia talis vel talis præcepti, quoad (pensatis omnibus) apparet nobis majus fundamentum eam illicitam judicandi, quam licitam: ided lex obedientiæ jubet, ut caveamus omne quod vehementer inducit voluntatem ad devianandum ab observantia præcepto-

rum. Eiusmodi verò iudicium ad id vehementer inducit voluntatem. Et ideo nullus Prælarus boni consuleret sua præcepta sic tractari à subditis, nullus dominus à servis, nullus pater à filiis. Et idem est pariformiter de legibus aliarum virtutum.

677 4°. iudicium imprudens non ideo tale est, quia caret omni motivo (cùm impossibile sit iudicium carens omni motivo) sed quia caret iusto motivo. Sed homo non habet iustum motivum iudicandi operationem esse honestam, quando habet & cognoscit se habere majus & fortius motivum iudicandi eam inhonestam. Quia non est comparative iustum, quod non solum non habet pondus æquale, sed adeò deficit ab æqualitate, ut à motivo contratio superetur, & longè superetur. Nec tunc iustum est secundum illud iudicare: quia iustum non est ferre iudicium, non secundum, sed contra causam meritum, & (ut Fagnanus ait n. 270.) iustum non est formare conscientiam contra conscientiam, & opinari, non secundum apparentiam rei, & fingere verum, sive ferre de veritate sententiam ex nostro arbitrio.

678 Harum rationum vi convictus Martinus de Esparza, doctissimus è Soc. Theologus, unusque è Probabilitarum Principibus, in Appendice ad q. de licito usu probabili a. 112. 123. 124. 151. & 152. ingenue tandem fatetur, illicitum esse usum opinionis minus probabilis de licito, dum opinio de illicito apparet manifestè probabilior. Quod est fateri illicitum esse usum opinionis de licito simpliciter minus probabilis. Quia opinio de licito non censetur simpliciter minus probabilis, dum dubium est, incertumque sitne, an non sit talis. Ut enim sapienter observat Abbas Gradius cap. 15. dum simpliciter quaerit de viribus opinionis minus probabilis, quaestio est de minus probabili, quæ certò sit talis, non de ea, de qua dubium incertumque est, an sit talis. Quia ea vis cuique rei demùm tribuenda est, quæ ei rei convenit, quam certò constat esse talem; indeque regula de ea statuenda est, inde iudicium proferendum.

679 Dixi, doctissimum illum Theologum, superiorum rationum vi convictum, in illam ivisse confessionem. Vidit enim licitè à quoquam fieri non posse, nisi quod prudenter & rationabiliter iudicat licitum esse. Vidit proinde, nullam esse locum ubi licito opinionis minus probabilis, si nulla sit libertas, seu facultas in favorem ipsius opinandi (ut loquitur a. 140.) seu prudens & rationale iudicium ferendi.

680 Neque verò ad licitum usum opinionis minus probabilis de licito, sufficit prudens & rationale iudicium de ipsius probabilitate, sed necessarium est iudicium de ipsius veritate. Tum quia ad licitè operandum requiritur iudicium de licito vel certò verum, vel quod prudenter existimeretur tale. Cùm jubeamur veritatem in omnibus pro posse quaerere. Tum quia iudicium de probabilitate honestatis non

Tom. I.

tollit dubitationem, vel plusquam dubitationem, id est prudentem opinionem de inhonestate. Quisquis enim iudicat inhonestatem æquè probabilem esse quam honestatem, de utraque dubius est. Quisquis verò iudicat honestatem minus probabilem esse, quam inhonestatem, plusquam dubius est de honestate: utpote quam iudicat magis falsissimilem (id est falso proximior) quam verissimilem, id est magis apparenter falsam, quam veram. Cùm igitur ab actione abstinere debeat, dum de ipsius dubitat honestate; à fortiori dum de ea plusquam dubitat, sive dum eam iudicat magis falsissimilem, quam verissimilem.

CAPUT LVI.

Tertia ratio: quia quisquis agit, quod sibi, spei clavis hinc inde argumentis, probabilius apparet illicitum, sive contra legem æternam, peccat formaliter contra eam, sicut & contra obedientiam, iustitiam, aliasque respectivè virtutes morales, ac theologicas.

Quòd peccet formaliter contra legem æternam, ratio est quia eam contemnit, minoris eam faciendo quam pecuniam (cùm tamen eam diligere debeat *super aurum & topazion*) quisquis enim minus curat legem æternam servare, quam pecuniam, minoris eam facit quam pecuniam. Minoris verò facit servare legem æternam quam pecuniam, qui tanto se exponit periculo violandi legem æternam, quanto se non exponeret amittendi pecuniam. Atqui nemo sapiens pecuniam exponit periculo, in quo probabilius videt se eam amissurum, si periculum illud vitare queat, nec spes, æquè vel magis probabilis affulgeat compensandi jacturam per acquisitionem rei majoris, vel saltem æqualis æstimationis.

2°. quòd peccet formaliter contra obedientiam Deo debitam, demonstratur, quia homo subjectus est Deo, sicut filius patri, servus domino, subditus Regi. Quam ergo obedientiam filius debet patri, servus domino, subditus Regi, homo debet Deo. Atqui peccarent formaliter filius, servus, subditus, contra obedientiam debitam patri, domino, Regi, si voluntariè facerent id quod probabilius crederent esse quam non esse contra mandatum patris, domini, Regis. Nullus quippe sapiens negare potest, quòd jure optimo conquereretur Rex de subdito tamquam formali violatore mandati sui, si id faceret, quòd à testibus majori fide dignis audivisset à Rege esse prohibitum. Neque se satis excusaret, dicendo, se hoc quidem audivisse à testibus majori fide dignis, sed contrarium audivisse ab aliis fide dignis, licet non tam dignis. Siquidem jure Rex opponeret, ipsum abstinere debuisse, donec certior factus esset de veritate, ne in periculum se conjiceret mandato suo contraveniendi.

3°. quòd peccet formaliter contra iusti-

Ooooo 2